

проблемы права в современную эпоху / С. Алексеев. – М. : НОРМА, 1998. – 612 с.

3. Брянцева О. Реализация конституционного права на свободу совести в Российской Федерации (на примере Волгоградской области) / О. Брянцева. – Волгоград, 2005. – 24 с.

4. Гражданские права человека в России: современные проблемы теории и практики / под ред. Ф. Рудинского. – М.: ЗАО ТФ «МИР», 2006. – 739 с.

5. Танчер В. Основы научного атеизма / В. Танчер. – К.: Вид-во. Київського у-ту, 1968. – 468 с.

УДК 342.9 (043.2)

Юринець Ю.Л., д.ю.н., доцент,

Радченко Я.Р., студентка,

Навчально-науковий юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

РЕФЕРЕНДУМ ЯК СПОСІБ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ НАРОДУ

Ефективність реалізації народом своїх прав, гарантованість можливість їх втілення в життєву реальність залежить від дієвості функціонування інституту референдуму. Прості українці прагнуть реформи влади та наближення її до населення, а ще краще передачу значної її частини безпосередньо у розпорядження народу. Усе це виливається у реалізацію різного роду децентралізаційних проектів та, відповідно, передачу правової ініціативи на місцевий рівень. Така ситуація вказує на актуальність наукового дослідження референдуму як найбільш дієвого та прозорого механізму волевиявлення.

Референдум – це форма безпосередньої демократії, що полягає у прийнятті рішень визначеною законом електоральною групою шляхом голосування з найбільш важливих питань державного або самоврядного характеру (крім тих, що не є предметом референдуму). Більше того, референдум є невід'ємною складовою механізму соціально-правової дійсності. Інакше кажучи, референдум виступає як форма демократії.

Референдум як засіб безпосередньої демократії застосовувався ще у Римській імперії – зібрання плебеїв приймали рішення, які були обов'язковими для цієї суспільної групи (звідси і походить термін «плебісцит», що означає «рішення народу»). З часом референдум поширився на всю Європу і мав різні форми проведення: «народні збори», «віче» тощо. Разом з тим, перший справжній референдум був проведений у Швейцарії у 1439 р. Сьогодні інститут референдуму законодавчо закріплений у Франції, Данії, Норвегії та інших країнах [2].

Наявність референдуму є продовженням волевиявлення індивідів. Щоправда таке волевиявлення може бути суперечливим: з огляду на

унікальність кожного індивіда і на відмінності громадської думки, представництво однією людиною іншої завжди приблизне і недосконале. «Хто може представляти мене? – запитував свого часу Д. Лоуренс, і сам собі відповідав: Тільки я сам. Я не маю наміру, щоб хтось представляв мене» [1, с. 59].

В Україні референдум отримав своє законодавче закріплення після прийняття 03.07.1991 р. ЗУ «Про всеукраїнський і місцеві референдуми», але є й певні його прогалини - через власну недосконалість та застарілість тривалий час не створював належних юридичних механізмів виконання конституційних положень про народний суверенітет та його реалізацію шляхом всеукраїнського референдуму. Частково вказані проблеми були вирішені у 2012 році, коли Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про всеукраїнський референдум. Але при цьому відкритим залишилося питання щодо правового регулювання локальних (місцевих) референдумів. Через відсутність відповідного закону неможливо провести місцевий референдум як такий, незважаючи на те, що дане право територіальних громад передбачено Конституцією України. Відповідно до ст. 1 Закону референдум – це спосіб прийняття громадянами України шляхом голосування законів, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення [2].

У ч. 1 ст. 21 Загальної декларації прав людини встановлено, що кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. Згідно з ч. 2 ст. 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування [2].

Референдуми виконують такі соціальні функції:

- 1) вони є одним із основних інструментів реалізації права народного суверенітету і легітимізації владних рішень;
- 2) один з основних форм реалізації права національного суверенітету;
- 3) один із способів формування громадської думки;
- 4) за умови демократичного суспільства референдуми можуть бути використані народом як противага рішенням органів державної влади та місцевого самоврядування, що не задовольняють інтереси громадян [3, с. 428-429].

Суспільним відносинам, що виникають у сфері прямого волевиявлення при формуванні волі народу (територіальної громади) шляхом голосування на референдумах, притаманні специфічні ознаки, які виокремлюють ці суспільні відносини в певну групу, надають їм процесуального, процедурного характеру.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що референдум є важливою формою прямої демократії, безпосереднього здійснення громадянами законодавчої влади. За процедурою, схожою на процедуру

проведення політичних виборів, громадянам пропонують зробити свій вибір із альтернативних відповідей на поставлені питання. У сучасних демократичних країнах використовуються такі види референдумів: дорадчий, обов'язковий, добровільний, референдум-петиція. Вадодою цього суспільно-політичного заходу (крім можливості упереджено тлумачити його) є те, що він призводить не до спільної, а до єдиної думки, яка ігнорує інше бачення вирішення проблеми, змушує до однозначного вибору вирішення складних, часто суперечливих питань.

Література

1. Арбластер Е. Ключові ідеї демократії / Ентоні Арбластер // Демократія: антологія / упор. О. Проценко. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 41–78
2. Закон України «Про всеукраїнський референдум»: від 06.11.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5475-17>.
3. Маклаков В.В. Референдум в странах-членах Европейского Союза. – М.: ИНИОН РАН, 1997. – 512 с.

UDC 342.9:477 (043.2)

Iurynets J.L., Doctor of Law, Associate Professor,
Savela V.A., a student,
Educational and Research Law Institute,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

CHARACTERISTICS OF UKRAINE AS A CONSTITUTIONAL STATE

In a democratic society, the Constitution is important value. Since the proclamation of independence in Ukraine, there has been a process of expanding the scope of constitutional and legal regulation, changing the content of the norms and institutions of constitutional law, and new ones. This leads to the formation of a more complex system of sources of this branch of law in comparison with that which existed in the Soviet period. The most significant changes occurred with the adoption of the Constitution of Ukraine on June 28, 1996.

The modern Constitution of Ukraine is the most important normative and legal act of the Ukrainian state. Ukraine has finally received its Main Law – an essential element of the modern legislative system. The Constitution of 1996 consolidated the status of an independent Ukraine – an equal participant in international relations.

The Constitution of Ukraine establishes the basis of its social and state structure, determines directions of development of society and the state, principles of organization and activity of state bodies and bodies of local self-government establishes a constitutional guarantee of rights and freedoms of